АНОТОВАНИЙ ЗВІТ
№44/10.01.07

по етапу 3 «Методологічні основи реабілітації порушеного міського середовища»

кафедральної науково-дослідної роботи «**Розробка методичних основ реабілітації порушеного міського середовища Донбасу**»

1. Навчально-науковий інститут аеропортів (ННІАП), кафедра містобудування (МБ)

2. Науковий керівник: проф. кафедри МБ, к.арх. Чемакіна Октябрина Володимирівна

3. Відповідальний виконавець: доц. кафедри МБ, к.арх., Ільченко Дар'я Миколаївна

4. Виконавці робіт 3 етапу:
доцент кафедри МБ, к.арх., с.н.с. Бармашина Людмила Миколаївна;
ст. викл. кафедри МБ Дриженко Віталій Іванович;
ст. викл. кафедри МБ Кравченко Олег Вадимович;
асистент кафедри МБ Лисюк Ірина Андріївна;
асистент Пономарьова Лариса Анатоліївна;
асистент Вовченко Юлія Григорівна;
асистент Мельник Олена Олегівна.

5. Термін виконання НДР - 01.09.13-30.06.2016 р. та цього 3 етапу – 01.02.15-30.06.2015 р.

6. За результатами роботи 3 етапу стверджується положення про взаємовідповідність і взаємозалежність виникнення, формування і розвитку порушеного міського середовища в умовах конкретних містобудівних систем вугледобувних регіонів зі збереженням системних якостей цих міст.

Однією з умов реабілітації і перетворення порушеного міського середовища є дослідження проблеми використання територіальних ресурсів містобудування. Розвиток територій міст відбувається як їх адаптація до нових вимог; тому обґрунтування використання територій стають основою для прийняття напрямків реабілітації порушеного міського середовища, а аналіз територіальних ресурсів міста - важливою методичною частиною містобудівних обґрунтовувань.

Ціллю проведення ресурсного аналізу порушених територій земельного кадастру містобудівних систем Донбасу є обґрунтування вибору містобудівних заходів, які необхідні з умов реабілітації порушеного міського середовища. Проблема ефективного використання міських територій включає задачі дослідження параметрів розміщення: розмірів, конфігурацій, місцеположення, зонування та взаємозв'язків планувальних утворень порушених територій із функціонально-планувальною структурою міст і агломерацій. Врахування факторів і умов, специфічних для містобудівних об'єктів вугледобувних районів, визначення пріоритетів довгострокового розвитку та структури функціонально-планувальних утворень з виділенням порушених територій потребує докорінного перегляду

традиційної методики, нових принципів, моделей та нормативів - дослідження механізму взаємодії компонентів міського середовища містобудівних систем, які впливають на розвиток останніх.

Для вирішення проблеми реабілітації порушеного міського середовища потрібні класифікації планувальних утворень містобудівних систем за соціально-економічними функціями, абсолютними розмірами, генетичними ознаками, композиційними та архітектурно-планувальними показниками (схема основних доріг, форма в плані, ступінь компактності архітектурно-планувальних структур, розосередженість основних функцій тощо). Важливими також є основні якісні зміни, що характеризують просторову організацію планувальних утворень, які складаються як сполучення техногенних, природних і антропогенних ландшафтів. Оптимальні напрямки містобудівного використання порушених територій визначаються через їх містобудівний потенціал.

Принципом розробки регламенту реабілітації порушеного міського середовища є визначення потенціалів порушеної території по аспектах містобудівної організації: історико-культурному (у окремих випадках порушені території володіють історико-культурним потенціалом. Основною характеристикою цього аспекту для порушених територій може бути потенціал їхнього соціального освоєння); ландшафтно-екологічному (взаємозв'язки між порушеними територіями й іншими територіями міста як елементами єдиної екологічної системи); візуально-просторовому (доля порушеної території, часто домінуюча, у зорових (візуальних) зв'язках між просторовими елементами міських структур); територіально-функціональному (територіальне положення порушеної території по відношенню до транспортних зв'язків між районами як функціональними елементами міста.); інженерно-технічному (розташування у природних інженерно-геологічних умовах та просторовому комплексі міста). Підставою такого визначення є потенційне відношення порушеної території до зв'язків цілісної системи територій міста.

Сформульована теоретична модель структурних і функціональних взаємозв’язків в процесі формування порушеного міського середовища. Встановлено, що в періоди територіальної експансії перетворення морфології і функцій порушених територій міста залежать від соціального потенціалу. Визначений взаємозв'язок двох явищ: резонансу в процесах міського розвитку, обумовленого безпосереднім впливом генеративного розвитку на всі види перетворень структур, що склалися, і інерційності. Інерційність визначається як одна з форм міського розвитку, обумовлена здатністю структур, що склалися, впливати на територіальний перерозподіл міських функцій і пов'язана з реалізацією минулих соціальних ресурсів території через їх активне використання і відтворення.

Запропонована методика передпроектного аналізу, що дозволяє виявити соціальний потенціал різних територій міста; врахувати закономірності явища інерції в процесах міського розвитку на основі застосування принципів: диференційованого розвитку територій міста, спадкоємства і відтворення початкових ознак території в процесі інтенсифікації її містобудівельного використання, наступного формування міського центру. Визначені загальні параметри соціально-економічної ефективності застосування запропонованої методики в містобудівній практиці.

Показано особливості системної інтеграції екологічних та економічних знань в теорії і практиці досліджень містобудівних структур вугледобувних регіонів. У роботі висунуто концепцію розгляду порушеного міського середовища на основі системного підходу з виявленням сутності та аналізом взаємодії антропогенного, техногенного і природного каркасів як сукупності вузлів (територіальна концентрація функціональної напруженості в

процесі соціальної і просторової взаємодії компонентів порушеного міського середовища) і вісей (умовна лінія, що відображає просторовий розвиток територій). Елементи міської структури в зоні впливу головних вузлів антропогенної та техногенної частин мають усталені містобудівні зв'язки і найменш схильні змінам.

Виходячи з результатів аналізу стану природно-техногенної підсистеми, розроблена модель порушеного міського середовища: розкриті та послідовно розглянуті складові цілісного планувального рішення - структура, генезис, організація, композиція.

Визначено, що цільова функція реабілітації порушеного міського середовища відносно техногенних ландшафтів полягає: у підтримці оптимального сполучення містобудівних потенціалів і потенціалів містобудівних зв'язків порушених територій в умовах формування й розвитку певних архітектурно-ландшафтних зон. Оптимальність такого сполучення визначається необхідністю досягнення екологічної рівноваги міського середовища. Реалізація цієї функції забезпечує оптимальне для міського середовища співвідношення природних, техногенних й антропогенних ландшафтів або відновлення такого співвідношення в порушеному міському середовищі. Зонування міської території за рівнем відповідності цієї функції в категоріях "значимості" й "динамічності" є основою для реалізації реабілітаційних заходів.

Проведені систематизація і узагальнення об'єктивних теоретичних положень дозволили: провести в методичних цілях класифікацію видів композиції простору порушеного міського середовища і розмежувати прийоми побудови і виявлення як окремих взаємозв'язаних елементів та дій; визначити круг необхідних і достатніх теоретичних питань для вивчення просторової організації порушеного міського середовища; дати пропозиції по організації містобудівної композиції видів простору порушеного міського середовища.

Для встановлення доцільних видів і характеру використання територій, забезпечення достовірного прогнозування наслідків їхнього попереднього функціонального призначення, а також передбачення впливу буферних зон на суміжні території, варто враховувати види використання, що існують у планувальному утворенні попереднього ієрархічного рівня. Це дозволить визначити принципи містобудівного використання порушених територій і зв'язаних з ними планувальних утворень. Для підвищення інтенсивності містобудівного використання порушених територій доцільно виявити території, придатні для конкретних мікро напрямків реабілітації порушеного міського середовища.

Містобудівне використання порушених територій передбачає досягнення їх функціональної відповідності потребам інтенсивного розвитку міста, збереження принципіальної основи містобудівної ситуації, здатність видозмінюватися: в залежності від напрямів територіально-планувального розвитку міста, забезпечувати візуальний взаємозв'язок з природними та антропогенними ландшафтами.

Науковий результат полягає в теоретичному висновку, де уперше корелюється напрям містобудівного використання і функціональне призначення порушених територій в залежності від їх містобудівного потенціалу. Удосконалено формат опису техногенного ландшафту як системної складової порушеного міського середовища, що передбачає наявність інформації з висунення класифікаційних критеріїв і процедур багатоаспектного урахування елементів порушеного міського середовища. Одержали подальший розвиток натурні обстеження та вивчення теоретичних схем планувальної структури містобудівних систем вугледобувних районів з виділенням техногенних ландшафтів, що є складовою територіальних структур містобудівних систем і мають системні взаємозв'язки з функціонально-планувальною структурою міст.

1. Клюшниченко Є.Є. Соціально-економічні основи планування та забудови міст. – К.: Укрархбудінформ, 1999. – 348 с.
2. Макухин В.Ф. Методические основы проектирования жилых районов крупных и крупнейших городов [Текст] : дис...д-ра архитектуры: 18.00.04 / Макухин Виталий Федорович ; НИПИ Градостроительства. - К., 1992. – 393 с.
3. Осітнянко А. П. Планування розвитку міста: Монографія – К.: КНУБА, 2001. – 460с.
4. Охрана территориальных ресурсов градостроительства. Под ред. И. Г. Иванова / И. В. Лазарева, В. Г . Маевская. – К.: Будівельник, 1986. – 256 с.
5. Плешкановская А.М. Функціонально-планувальна оптимізація використання міських територій. – К.: Логос, 2005. – 190 с.

За темою дослідження були написані та опубліковані тези:

1. Ільченко Д.М. Аналіз європейського досвіду благоустрою дворових територій міської забудови. // Політ. Сучасні проблеми науки: тези доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих учених, м. Київ, 8-9 квітня 2015р., / редкол. М.С. Кулик та ін. – К. : НАУ, 2015. – 593 с., С. 38
2. Дорохова Н.В., Дриженко В.І. Використання фасадного озеленення в міській архітектурі. // Матеріали XII Міжнародної науково-технічної конференції «АВІА-2015». – К. : НАУ, 2015. – 2409 с., С. 24.5.
3. Опаленко О.О., Дриженко В.І.Озеленення та благоустрій міських кварталів великих міст. // Матеріали XII Міжнародної науково-технічної конференції «АВІА-2015». – К. : НАУ, 2015. – 2409 с., С. 24.9.

7. Даний анотований звіт розглядався та обговорювався на засіданні кафедри містобудування 07.10.2015 р., протокол №14

В результаті розгляду прийнято рішення прийняти звіт та продовжити роботу над темою.

Завідувач кафедри 16.10.2015 Г.Агєєва

Науковий керівник НДР О.Чемакіна

З анотованим звітом ознайомився:

Відповідальний за науково-методичну роботу ННІАН А.Белятинський